

Vi undgik at blive el-mæssigt isoleret

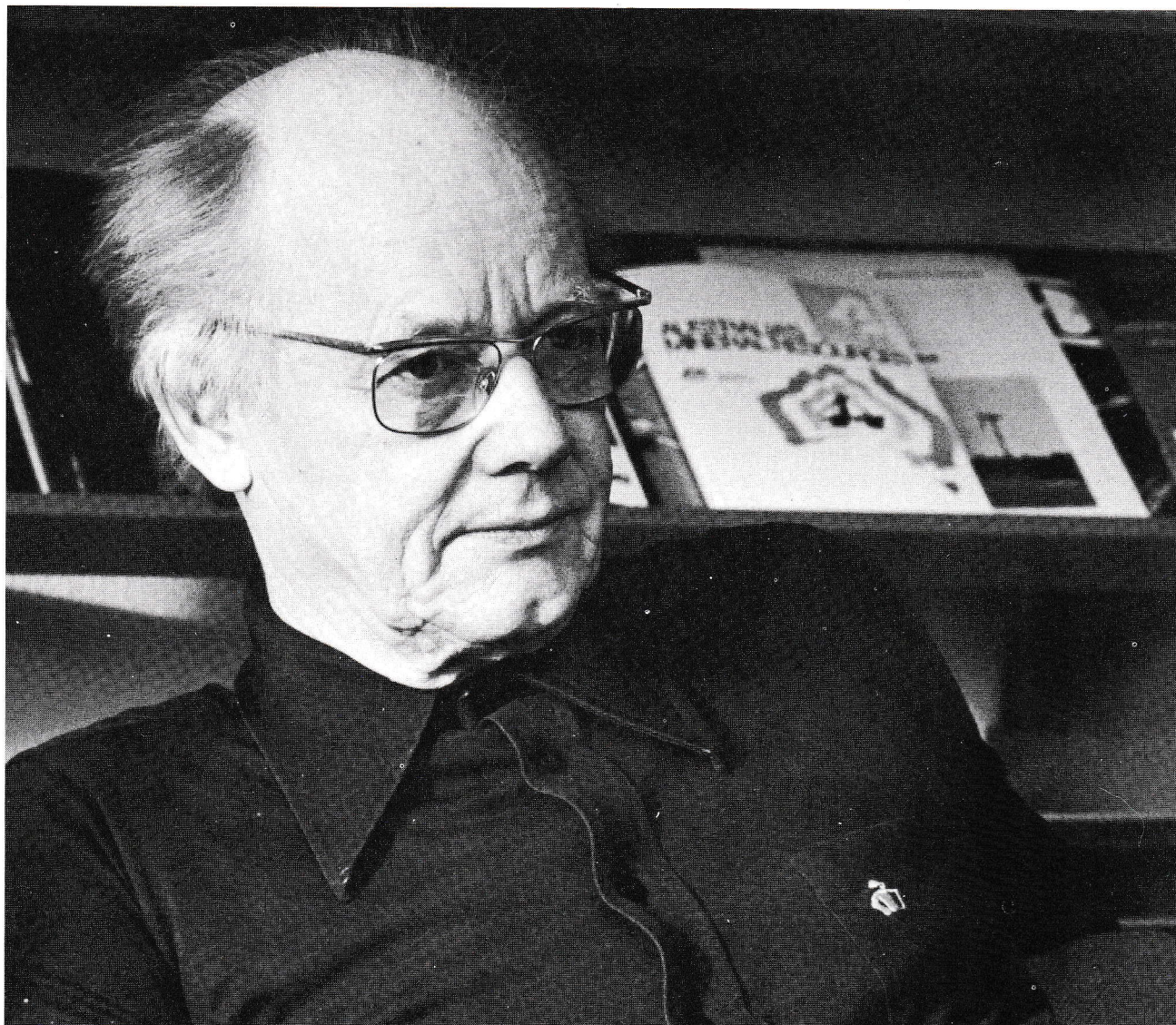
Af Per Andersen

Størst betydning for det jysk/fynske el-system i de sidste 25 år har været oprettelsen af forbindelserne til Vesttyskland, Norge og Sverige.

ELSAMs leder gennem hele perioden, direktør E.L. Jakobsen er overhovedet ikke i tvivl. Hvis vi ikke var blevet mellemlid i forbindelsen mellem det store vandkraftsystem i Norden og det enorme el-område i Vesteuropa,

ville vi i dag have været el-mæssigt isoleret – en mærkelig blindtarm i en afkrog af Europa. Heldigvis er vi nu centralt placeret mellem de to store el-områder, idet vi har de vigtige jævnstrømsforbindelser over Skagerak til Norge og Kattegat til Sverige. Disse forbindelser til vore nabolande betragter jeg som noget vigtigt, jeg gerne vil huskes for i fremtiden, siger direktør E.L. Jakobsen i en jubilæumssnak med ELSAM-Posten.

– Det var NWK (Nordwestdeutsche Kraftwerke), som i slutningen af halvtredserne foreslog, at vi skulle arbejde sammen over grænserne, og det var indirekte NWK's skyld, at Konti-Skan-linjen fra Sverige over Læsø til Jylland blev en realitet. Vore venner hos NWK fortalte os, at svenskerne forhandlede med Hamborg om et samarbejde over Sjælland. Vi kontaktede straks svenskerne og sagde, at den sag ville vi gerne være med til at drøfte. Resultatet

blev en af datidens længste og mest avancerede jævnstrømsforbindelser over Kattegat.

Og så fik vi det økonomiske held, at Sverige straks røg ud i to tørkeår. Så selvom vi havde en masse tekniske problemer, var hele anlægsudgiften hurtigt tjent ind, fordi svenskerne købte al den energi hos os, der overhovedet kunne sendes igennem forbindelsen.

– Inden forhandlingerne med svenskerne havde vi kontaktet nordmændene, der jo råder over så vældig meget el-effekt, men de første kontakter sluttede negativt. Stortinget var ikke tilfreds med, at billig norsk vandkraft skulle gavne andre end norsk industri.

Dertil kom, at vi dengang kun drøftede en aftale om faste el-leverancer, og selvom nordmændene som sagt har masser af eleffekt, er det ikke altid de bryder sig om at levere, især ikke hvis der er ved at blive lavvande i deres vandreservoirer.

I begyndelsen af halvfjerdserne fik vi via Nordel talt med Norge, og nu kunne NVE se fordelene ved at samarbejde over Skagerrak. Derfor kunne vi sammen oprette Skagerrak-linjen fra 1976. Den betyder aflastning for os, når belastningen er størst. Vi sparer altså bygning af spids-kraftværker.

Til gengæld kan Norge få hjælp fra vores kulfyrede kraftværker, når der engang imellem ikke er vand nok til deres vandkraftværker.

Kompetent, effektiv bestyrelse.

ELSAM-Posten (E-P): – Men der er jo sket andet i ELSAM?

E. L. Jakobsen (ELJ): – Ja, absolut. Vi har fået skabt et på mange måder forbilledligt, decentralt samarbejde mellem kraftværkerne. Jeg synes også, der er udviklet et godt samarbejde mellem politikere og teknikere.

ELSAM har nydt godt af at være styret af en effektiv og kompetent bestyrelse. Den består af mennesker, der er i stand til at tage beslutninger, og som gør det. Jeg synes, at de, selvom de sidder som formænd og næstformænd i deres egne kraftværker, i udpræget grad har evnet at se bort fra sær-interesser.

E-P: – Nogle kan måske sige: Jamen er den bestyrelse ikke længe om at tage en beslutning?

ELJ: – På mange måder kunne man måske ønske en mere strømlinet organisation. Altså en lille bestyrelse, der i samarbejde med direktionen hurtigt kunne tage beslutninger. Men den metode vi arbejder efter betyder, at alt er »tygget« godt igennem i de enkelte værkers bestyrelser, ja, sommetider i værkernes repræsentantskaber inden den endelige beslutning træffes.

Beslutningsformen er tidskrævende, til gengæld har mange været draget ind i processen, og det betyder, at når der endelig tages en beslutning, står den ved magt.

Hvert enkelt bestyrelsesmedlem bakker den op. Der er ingen slinger i valsen.

Vi har ikke problemerne med, at nogle pludselig kræver sagen startet forfra.

Den ene vej – den anden vej.

ELJ: – Det er i øvrigt værd at bemærke, at det decentrale beslutningssystem i dag indføres i det private erhvervsliv.

Hvor man tidligere fungerede godt ved, at nogle ganske få traf hurtige beslutninger, trækkes nu flere og flere med ind i beslutningsprocessen.

E-P: – Det er ikke altid, du har været tilhænger af ELSAMs decentrale organisationsform?

ELJ: – Nej. Men det udgangspunkt vi havde for 25 år siden, med næsten intet samarbejde,

var det selvfølgelig, at jeg skulle drive stærkt på i retning mod centralisering for at nå de resultater, der var nødvendige af hensyn til samfundets udvikling.

E-P: – Men kunne staten så ikke overtage det?

ELJ: – Jeg ville betragte det som en ulykke for det danske samfund, hvis staten skulle overtage elproduktionen. Den kontrol, som regeringen fik med den nye ellov har ikke forbedret elproduktionen, heller ikke gjort den mere »samfundsbevidst«, men den har da skabt en masse ingeniørbeskæftigelse hos os og i ministerierne.

E-P: – Viceborgmester Robert Christiansen fra Nørresundby sagde vist engang til dig: »Du ønsker simpelt hen, at værkernes direktører skal have stationsforstander-kasketter på«. Var det dit mål?

ELJ: – Det var meget stærkt sagt, og det blev da heller ikke til noget, hvilket var godt nok, selvom en enkel opbygning nok ville have gjort os hurtigere og mere effektive i vores arbejde.

Men jeg tror også, at vi i så fald nu ville have været inde i nogle problemer, som havde gjort det nødvendigt at starte en decentralisering for at skabe en mere demokratisk og bredere beslutningsproces, og så ville vi nok alligevel til sidst ende, hvor vi står i dag.

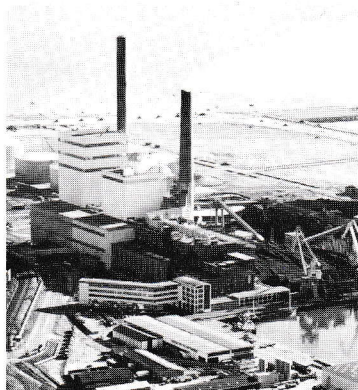
E-P: – Jamen, ELSAM angribes da også i dag for mangel på demokrati.

Problemerne med nærdemokrati.

ELJ: – Angrebene føles urimelige. Vi styres demokratisk. ELSAMs højeste myndighed er de syv kraftværkers kompetente forsamlinger. Det vil sige, at 300-400 mennesker har beslutende myndighed i ELSAM-forhold. Men vi benytter os af det repræsentative demokrati, hvor ansvaret for mange af beslutnin-

ELSAM

gennem 25 år

1946

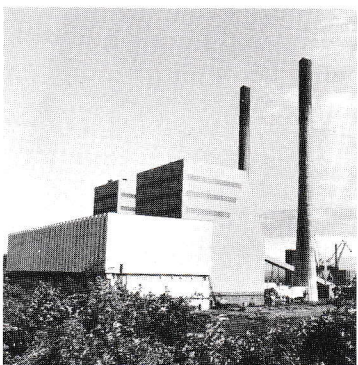
I/S Vestkraft i Esbjerg dannes. Værket råder over en effekt på 17 MW. I dag har værket en effekt på 490 MW.

1949

Borgmesterudvalget vedtager, at spændingen på et fremtidigt samarbejdsnet skal være på 150 kV.

1950

I/S Midtkraft stiftes. Effekten er på 45 MW. I dag er Midtkrafts værker i Århus og Studstrup på tilsammen 575 MW.

1951

Skærbækværket tages i brug. Effekt 65 MW – i dag har værket 492 MW.

Fortsættes

gerne delegeres videre til ELSAMs bestyrelse og igen videre til direktionen.

Nogle taler om, at vi burde have nærdemokratisk styring, hvilket vel i den yderste konsekvens vil sige, at to-tre millioner jyder og fynboer skulle samles og stemme, når vi f.eks. bestiller to kulskibe på Lindø værftet. For jeg kalder det i hvert fald ikke nærdemokrati, hvis en kreds af borgere i f.eks. Kerteminde alene skal afgøre, om der ved Risinge eventuelt skal opføres et kraftværk til fordel for hele Jylland-Fyn.

Og jeg mener heller ikke, at der er tale om en højere og renere form for demokrati, hvis der vælges et specielt repræsentantskab for ELSAM. En sådan forsamling vil i en lang række spørgsmål umyndiggøre de syv kraftværkers nuværende repræsentantskaber, og den vil i praksis betyde en fusion.

E-P: – Hvad har det betydet at have en ren politisk bestyrelse over dig?

ELJ: – En meget stor pædagogisk udfordring. Jeg har altid skullet lægge store tekniske og økonomiske problemer frem på en sådan måde, at politikerne har haft mulighed for at træffe beslutninger. Opgaven har været sjov og ikke vanskelig. Jeg mener, at det grundlæggende i enhver sag altid kan forklares forståeligt. Og der er ingen grund til, at politikerne også skal vide og kunne forstå detaljerne. Politikerne skal kontrollere os teknikere, men som udgangspunkt må de kunne stole på, at det vi lægger frem, er i orden. Et sådant tilidsforhold mellem politikere og teknikere er helt nødvendigt.

E-P: – Har politikerne ikke været bange for, at teknikerne skulle rotte sig sammen?

ELJ: – Lige i starten var der nogen, der sagde sådan. Men frykten har været ubegrundet. Kraftværkernes direktører har vist en

absolut loyalitet over for deres egne politikere. Jeg føler nok snarere, at direktørerne nogle gange har tilbøjelighed til at støtte eget selskabs interesser mere end de fælles tekniske synspunkter, og de sidder vel netop i direktørudvalget med begge opgaver.

Der har hele tiden været et vældig godt forhold mellem interessenterne. Her overfor har der stået en indgroet skepsis overfor ELSAM. Værkerne føler nok af og til en vis angst for deres fælles, forvoksede barn. Det er nok forståeligt. I dag går 70-80% af den samlede omsætning indenfor kraftværkssystemet via ELSAM på en eller anden måde.

Kernekræftdebatten har gjort mig lidt angst.

E-P: – Angst og skepsis for ELSAM. De udtryk er senere blevet nævnt mange gange i debatten om kernekraft, store kulhavne og kraftværker?

ELJ: – Min største skuffelse har nok været debatten om kernekraften. Det har været skuffende, at en så stor del af befolkningen kan komme i nagende tvivl på grund af en usaglig, men godt nok højtråbende argumentation. Det har gjort mig lidt angst for at falde for en sådan argumentation i sager, jeg ikke har særlig indsigt i.

E-P: – Hvad er der gået galt?

ELJ: – Da vi startede planerne om kernekraft, syntes vi blot, der var tale om et teknisk problem, som vi tidligere havde løst så mange af. Da modstanderne dukkede op og organiserede sig, undervurderede vi dem. Vi regnede ikke med, at de havde folkelig gennemslagskraft, fordi deres argumenter hviler på usandheder og forbrejninger. Men de appelerede til angst, overtro og uvidenhed – og så skete der en masse voldsomt.

Modstanderne mod kernekraft lider af en generel teknologisk

angst, og agitatorerne føres an af en gruppe mennesker, som ønsker et andet samfundssystem, end det vi lever i. De er modstandere af økonomisk vækst, og de er modstandere af det materialistiske samfund.

Jeg synes, det er vigtigt, at vi drøfter, hvad vi vil med vores samfund. Lad os tage en ordentlig politisk debat. Men jeg synes, det er urimeligt og udemokratisk at lade en sådan vigtig debat blive til et spil på folks angst. Man fortæller befolkningen, at et kernekraftværk hele tiden udstråler farlig radioaktivitet. At der er stor eksplosionsfare, at kernekraft er uøkonomisk, og at kernekraft skaber politistater og stærk cen-

tralisering. Ingen af påstandene er rigtige.

Som udgangspunkt i en debat ved vi imidlertid, at hvis vi mangler energi, eller hvis energi er urimelig dyr, vil mulighederne for at skabe sociale og økonomiske fremskridt blive stærkt begrænsede. Jo større udgifter til energi – jo færre penge til andre gøremål. Dertil kommer, at vi ikke kan betragte os selv isoleret. Vi er en del af verdensbilledet.

Når vi udskyder brugen af bestemte energikilder (f.eks. kernekraft) er vi med til at forlænge oliekrisen og forringe vore evner til at klare denne krise. Men vi forringer samtidig vilkårene for

udviklingslandene, som ikke har teknologi og kapital til at kunne udnytte kernekraft. Hvis vi ikke frigør os fra olie og kul, så bliver det især tredie-landene, der kommer til at betale regningen.

E-P: – Når du siger sådan noget, er du vel i gang med at politisere?

ELJ: – Jeg udtaler mig her på egne vegne, og som alle her i landet har jeg ret til at have en politisk mening. – Og jeg har pligt til at sige noget, hvor jeg ved særlig god besked.

Svage, usikre politikere lader sig skubbe med.

E-P: – Tror du, vi får kernekraft herhjemme?

ELJ: – Ja, vi får kernekraft, og vores børnebørn vil om nogle år synes, at det var latterligt, at vi var så længe om at komme i gang. Det varer mange år, før der er alternativer til kernekraft og kul.

E-P: – Hvornår kommer vi i gang?

ELJ: – Når politikerne har besluttet sig. Problemet er blot, at forskellige pressions- og protestgrupper har opdaget deres enorme magt til at få svage og usikre politikere til at lade være med at tage beslutninger. Politikerne lader sig skubbe rundt med af små grupper, og disse grupper har også fundet ud af, at de ved at stille det ene spørgsmål efter det andet til teknikerne hele tiden kan holde politikernes usikkerhed ved lige, uanset hvor godt teknikerne svarer for sig.

Men jeg tror, at et flertal i befolkningen er ved at være møgtrætte af de græsrodsgrupper, som ikke repræsenterer nogen og derfor heller ikke står til ansvar overfor nogen. Når det går op for politikere vil de nok turde tage en beslutning.

